

PERSCHOUW.

Nader antwoord aan „De Rotterdammer“.

Er moet mij nog iets van het hart.

„De Rotterdammer“, ook de heer Diemer, onderscheidt geen personen van zaken, en geeft daarom een geheel onzuivere, natuurlijk zuiver-hypothetische voorstelling, zoowel van bedoeling als van mentaliteit van den polemist, die het blad — thans ineens — niet aanstaat (hoewel hij in een tijd, waarin zijn polemiek met de Chr. Gereformeerden veel scherper was dan nu, door denzelfden hoofdredacteur is uitgenoodigd tot geregelde medewerking; ik mag dat wel vertellen hier, omdat, indien de invitatie aanvaard was, ze toch publiek bekend geworden zou zijn).

Deze merkwaardige problemenverschuiving blijkt b.v. in volgende passage:

Wij hadden pas het genoegen een zeerreis mee te maken met een driehonderd geestverwanten, uit verschillende Kerken afkomstig. Wellicht nooit sterker dan bij een dergelijke gelegenheid spreekt het gemeenschappelijke tot ieder. En toch gelooven wij niet, dat bij zelfs één het persoonlijk kerkelijk besef is verzwakt geworden, integendeel, het zal versterkt zijn geworden. De waardering tegenover de vrienden uit andere Kerken is niet kleiner, maar groter geworden. En wij achten dit van groote waarde, en wij konden daarom Drs van Beurzen, den voorzitter der Ned. Chr. Reisvereniging zoo goed verstaan, toen hij dit als een belangrijk voordeel zijner Reisvereniging naar voren bracht.

Deze zinnen hebben nu letterlijk niets te maken met de zaak, waarover hier de discussie begon. Om te beginnen zou de kwestie pas interessant worden, als de Heeren Kersten en Zandt ook op het schip geweest waren. Men kon dan zien, in hoeverre „het gemeenschappelijke“ den Heer Diemer met evengenomen verbonden had. Want zij worden in zijn blad — volkomen terecht — bestreden, en het blad werd daarbij gesteund, laat ons zeggen door dominees, zelfs door K. S., die zich wel wachte dezen beginselstrijd een hobby te noemen van den Heer Diemer.

Maar voorts: vacantiereisjes zijn prettig, maar gewoonlijk een moratorium. Men moet niet uit het twaalfjarig bestand de kriegsregelen voor den 80-jarigen oorlog afleiden.

En dan: meent de Heer Diemer nu werkelijk, dat de mentaliteit zijns schips onverenigbaar is met mijn polemiek tegen verschillende menschen? Hij kan de tegenstelling tusschen hem en mij op dit punt zichzelf alleen maar suggereren; maar dan is dit een ongeoorloofde hypothese, waarop verder een denkbeeldige redeneering gebouwd wordt en in de recensie over mijn ziel wordt ingevlochten. Met zielen heeft in kwesties van geest niemand iets te maken. Wie de dingen niet onderscheiden kan, moet niet gemakshalve een ander van hetzelfde euvel populair beschuldigen.

Heeft de Heer Diemer in 1929 al eens met de Kersten gepraat in Spitsbergen-stijl? Ik wel: we zaten genoeglijk samen in één auto. Maar ik heb zijn publieke werk na dien even hard publiek veroordeeld als... de Heer Diemer. Spitsbergen — in een auto... Of, om tot de chr. gereformeerden te komen: met één der Apeldoornsche voorgangers correspondeer ik herhaaldelijk allervreemdzaamst. Uitleening en te-geschenken-hoeding van boeken komt zelfs voor. Met een paar chr. geref. dominees converseer ik soms allergeenoechlijst, niet alleen, enkele weken geleden in het buitenland (al was 't niet zoover als Spitsbergen), maar ook in het binnenland. Met een ander chr. geref. pred. heb ik eens saamgewerkt, om een chr. geref. kerklid uit grooten nood te redden: drie menschen slechts weten daarvan af, en 't was juist in den tijd van de scherpste polemiek. En met den Heer Joh. de Heer heb ik aan een tafel gedineerd, en genoeglijk.

Maar op zulke momenten helpen wij den beginselstrijd niet voort. Of liever: wij doen het wel, want we laten elkaar zien, dat we elkaar niet als personen behoeven te haten, om de eer der waarheid tegenover elkander op te houden.

En nu kom ik meteen, waar ik wezen moet. Het is mijn stellige overtuiging, dat het niet-polemiseren bekendt den broederlasten. Als de Chr. Geref. kerk door de gereformeerden wordt losgelaten in de polemiek, en zij doet het ons, hoewel zij den volke verkondigt, dat wij zeer groote dwalingen hebben, dan geven we elkaar wederzijds den Satan over. Waartoe we geen recht hebben, omdat we niet de autoriteit van Paulus en niet de zwakheid van „De Rotterdammer“ ons mogen toe-eigenen. Ik heb meer dan eens, rechtstreeks of zijdelings, zoo iets geschreven. Ik heb gezegd, dat het eerste verstand van de bergrede ons verplicht, in de kerkelijke sfeer het klimaat van den eed vast te houden, anders worden we een huis van Babel. Ik heb geschreven, dat b.v. de Heeren Geelkerken, Wisse, en ik slechts zoolang elkaar als broeders behandelen, wanneer wij ieder voor zich zweren dat onze apologetische en polemische redenen in den grond waarheid voor God zijn. Zoodra we dat niet durven zeggen, of over een glimachen in dat

vervloekte relativisme, dat velen broederlijkheid, en dat ik ellendig défaitisme noem, hebben we elkaar onttrokken wat wij als brood van menschen en engelen aandienen.

Indien de Heer Diemer zulke expectaties, die ik herhaaldelijk publiceerde, niet verkiest te lezen, mij best. Wil hij ze niet gelooven als eerlijk bedoeld, het staat hem wel niet vrij, maar ik zal er geen woord aan verspillen. Maar hij moet niet andere onderstellingen over mijn bedoelingen geven, wanneer ik zelf motieven en zienswijze laat beoordeelen, en, voor wat de objectieve belijdenis-waarde betreft, ter toetsing overgeef.

„De Rotterdammer“ moet niet draaien. Eerst werd gezegd: Week aan week misbruik. Volgende keer, voorzicht: dit maal niet tijd en wijze onderscheiden.

Laat „De Rotterdammer“ liever zelf eens tijd en wijze onderscheiden in mijn polemiek. Zoodra ik b.v. een rede voor de Ned. Chr. Radio Ver. — interkerkelijk! — misbruik voor polemiek tegen dr. Geelkerken groep of tegen de Chr. Gereformeerden, mag het blad mij dadelijk kapittelen. Daar is een interkerkelijke bodem. Ik betreed meer van die bodems, al schijnt de heer Diemer dat alleen van zichzelf te onderstellen, momenteel. Maar is „De Bazuin“ soms interkerkelijk? Of is die heel-kerkelijk? Indien „De Rotterdammer“ waarlijk interkerkelijk zijn wil, dan moet dit dagblad zich niet de weelde permitteren polemiek tusschen kerk en kerk te gaan beoordeelen. Dat doet „De Standaard“ ook niet. Wij hebben geen behoefte aan een recensie-geest, zoals „De Nederlander“ die heeft.

Wil men zakelijk spreken, dat kan. Maar een verschil van methode moet niemand maken tot een verschil van ziel (week aan week zijn stompe of scherpe zinnen misbruiken noem ik een gruwelijke, ethische, overtreding voor God).

Want het verschil is er in methode. Als b.v. „De Rotterdammer“ meent, zich te moeten mengen in de kwestie van de Geref. Stud. Beweging — ik weet niet of zoo'n adviesdienst interkerkelijk is — dan zegt het blad: de S.S.R. moest het woordke „Assen“ niet uitspreken. Ik beweer: iedereen moet dat woordke uitspreken, want het ging in Assen om een interessant probleem van Schrift-beschouwing, dat ieder studeerend en christelijk mensch aangaat, van wat kerk hij ook zij. Met den vermoedelijken schrijver van dit artikel zou ik, als ik hem morgen ontmoette, even vrolijk kunnen zijn als ik tevoren was. Maar dit neemt niet weg, dat ik zijn methode van interkerkelijkheid niet deel. Tenzij men interkerkelijk zuiver opvat als de negatie: geen kwesties behandelen, als nu juist een kerk ze aan de orde stelt. Maar dan zeg ik toch: dank u wel. Waarom worden de politieke kwesties interessant, als „De Rotterdammer“ ze behandelt? En waarom zou ieder moeten zwijgen over een waarheidsprobleem, als een kerk het aan de orde stelt? Wat zijn de menschen vaak bang voor de kerk.

Nu komt „De Rotterdammer“ ons verzekeren, dat het blad zich tot taak stelt: bijhouden, wat volgens de groote levensbeginselen bijeen hoort.

Ik zou, met gelijke munt betalende, kunnen zeggen: Bekeerlingen maakt men zoo niet. Maar ik zeg liever iets anders. Ik beweer, dat polemiek hetzelfde kan bedoelen. Als ik aantoon, dat tusschen Chr. Geref. en Geref. geen noemenswaard verschil bestaat, en dat wat men daarvan zegt niet bestand is tegen nuchter onderzoek, dan heb ik minstens evenveel willen doen voor de eenheid der kerken, als de heer Diemer voor een ander terrein.

Maar als men het klimaat bederft, door van medechristenen zonder nadere onderscheiding te zeggen: wel gefeliciteerd, hoor, God heeft dat nu allemaal gedaan — om den volgenden keer precies hetzelfde zinnetje te declameeren aan den volmaakt tegenovergestelden kant, dan geloof ik, dat wat het beginsel betreft, Gods naam hier ijdelijk wordt gebruikt — onbewust —, dat, wat de liefde betreft, hier vorm voor wezen geschoven wordt (hetfe heeft van onderscheidingen) en dat wat de vruchten betreft, hier geen enkel positief vruchtje gewonnen wordt. Het eenige zal zijn, dat „De Rotterdammer“ abonnees krijgt, dat anderen zeggen: ik bedank, totdat het blad zich onthoudt van approbaties, die den beginselstrijd op niet-politiek terrein voorbijaan, en dat men den GROOTEN ONDERBOUW helpt optrekken (Gods approbatie over de speciaal-kerkelijke houding) die later leiden zal tot een christelijk-gereformeerde actie binnen de A.R. partij, gelijk de Hervormden desgelijks doen. Zoo b.v. is MIJN werk gericht tegen de versplintering op schoolgebied. Maar de bedoelde „Rotterdammer“-zinnettes steunen de versplintering op dit terrein. Deze „waardering“ sanctioneert b.v. speciaal chr. geref. scholen. Ik vind die onzin. Georganiseerd quaverstand. Wie vecht nu voor het bijeenhouden? De „Rotterdammer“, door God alzoo er bij te halen, zeker niet.

Ireniek, die de waarheidseischen prijsgeeft, loopt straks weer uit op versplintering.

Ik schrijf dit artikel, geheel vreemd aan de stemming van „ik zal hem wel krijgen“.

Deed „De Rotterdammer“ dat ook? Bleef ze bij het ééne geval waar ik over sprak?

K. S.

BOEKBESPREKING.

„Woord en Daad“, Tijdschrift voor Inwendige Zending.

Boekhandel voor Inw. en Uitw. Zending te 's-Gravenhage.

Dit uitstekend geredigeerde tijdschrift voor de dusgenaamde inwendige zending, wordt onmisbaar voor hen, die op dit terrein arbeiden en voor hen, die in dit werk belangstellen; en wie zou dit niet? Het derde nummer van den Sen jaargang werd ons ter aankondiging toegezonden. Het opent met een artikel van den heer G. A. Aldus over „De tegenwoordige stand van de blindenzaak“, welk artikel begrijpelijkerwijze ten zeerste onze aandacht trok. Inderdaad wordt hier een goed overzicht gegeven van hetgeen voor de blinden, kinderen en volwassenen, in ons land gedaan wordt, het buitenland is ook niet vergeeten; en eveneens wordt een beroep gedaan op meerderen steun van de overheid. Toch bevredigt dit artikel niet. Wij hebben dan ook drie bezwaren. Het eerste en ernstigste bezwaar is principieel. Immers, dit artikel had bijna zonder verandering ook in een neutraal tijdschrift kunnen geplaatst worden; het is niet opgebouwd uit het Christelijk beginsel. Ons tweede bezwaar is, dat niet gewozen is op de geestelijke stroomingen onder de volwassen blinden, welke mede de oorzaak zijn geworden van de oprichting van den Ned. Christelijken Blindenbond. En ons derde bezwaar is het nalaten van het aanroeren der internatskwestie; het schijnt, alsof de school alles is, en de Christelijke opvoeding in het internaat minder dan bijkomstig. De lezers van dit kostelijke tijdschrift worden alzoo eenzijdig onderricht.

Van de andere artikelen noemen wij slechts de titels: Badplaatsenzending door M. C. T. van Lennep; Eenige indrukken van de 5e ledenvergadering van het Ned. Verb. van Chr. Meisjesverenigingen door A. M. Mariens van Sevenhoven; Zorg voor de ongetrouwde moeder en haar kind door A. de Graaf; J. L. Zegers berdaacht door C. J. Oostenrijk; Mathilde Wrede door O. Norel; Uit de praktijk door J. Gouverneur, en boek aankondigingen. Een zeer rijk en interessant nummer alzoo. Hartelijk aanbevolen.

J. D. W.

„Met God voor het recht“, door J. Snoep Jr. G. F. Callenbach — Nijkerk.

Als derde deel van den 32en jaargang van de „Christelijke Bibliotheek“ verschenen „Met God voor het recht, Alkmaar in 1573“. Snoep heeft reeds verschillende verhalen uit onze vaderlandsche historie gegeven, en dit boek over het beleg van Alkmaar neemt onder deze werken een eervolle plaats in. Het is spannend, meermalen ontroerend, en het geeft een uitvoerend inzicht in de moeiten en het lijden en ook in de volharding van Alkmaars burgers en de te hulp gesnelde Geuzen. Een liefdeshistorie is door het geheel heen gewoven, wat het lezen van dit mooie boek voor menig een aantrekkelijker zal maken. Wij juichen de verschijning van boeken als dit van harte toe. In onzen tijd, waarin de louze der ontwapening ook in Christelijke kringen opgeld doet, kan zulk een bad in de heldenhistorie onzer vaderen als een tegengif werken. Onmoedig te zeggen, dat Callenbach dit boek keurig uitgeeft, in een sierlijke band. Reeds verschenen van de Chr. Bibliotheek drie boeken; en nog zullen er twee verschijnen: Losse Karweitjes van mevrouw Howe, en de Zegepraal der Overwonnenen van Käthe Papke. Bij inkoop van deze vijf boeken voor slechts 15 te verkrijgen, plus de verzendkosten.

J. D. W.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweemaal te:

Eindhoven (2e pr. pl.): F. A. den Boef te Amersfoort en A. K. Krabbe te Middelburg.

Leena: A. B. W. M. Kok te Zaanslag en J. B. v. d. Sij te Kollumerpomp.

Beroepen te:

Borger: M. v. Wijk te Oostburg.
Leena: A. B. W. M. Kok te Zaanslag.
Nieuwe-Pekela: J. B. v. d. Sij te Kollumerpomp.
Wolfaartsdijk: R. de Jager te Nunspeet.
Zevenbergen: J. B. Vogelzand, cand. te Heemse.

Aangenomen naar:

Adward: P. v. d. Sluis te Onstwedde.
Warms: G. J. v. Reenen, cand. te Steenwijk.

Bedankt voor:

Reitsma: J. van Dijk Jr te Damswoorde.
Steenwijk: H. Holtrop te Huiden-Dest.

Intriede te:

Loessens: D. Feenstra, Tekst Exodus 25:32.
Zwolle: J. H. Kuiper, Tekst Jes. 59:16 en 17a. (9 Sept.).

Overleden:

10 Sept. G. Doekes, Em. pred. der Geref. Kerk v. Nieuwdoorp. (Z.) 55 jaar.

Emeritaal:

Dr C. W. E. Ploos van Amstel, predikant der Geref. Kerk van Steenwijk, heeft op zijn verzoek van de Classis Zwolle eervol emeritaal verkregen.

Candidaten tot den H. Dienst.

De Classis Renswoude der Geref. Kerken voldeed in haar vergadering van 4 Sept. j.l. aan het verzoek van den heer J. D. van Ginhoven, Theol. cand., tot verdediging van het recht om in de Geref. Kerken te propanderen, overeenkomstig het besluit van de Generale Synode van 1927. De heer van Ginhoven kan thans een beroep van een der Kerken aanvaarden. Zijn adres is Post O 216, Middelburg.